

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Leonardi Lessii E Societate Iesv Theologi. In D.
Thomam De Beatitudine. De Actibus HUMANIS. De
Incarnatione Verbi. De Sacramentis Et Censuris.
Prælectiones Theologicae Posthumæ**

Lessius, Leonardus

Lovanii, 1645

Qvaestio LXII. De principali effectu Sacramentorum, qui est gratia. In sex
Articulos diuisa.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72898)

In statu
Innocentia
fuisse
certæ cære-
monia.

Respondeo, Ad hos fines valdè probabile est in illo statu futuras certas cæremonias diuinitus inspiratas, & in toto humano genere seruandas; vt rectè docet Durandus dist. 1. quæst. 2. & insinuat D. August. lib. 8. de Genesi ad Literam c. 4. cum ait, *Nec sine Mysterijs rerum spiritualium corporaliter presentatis voluit Deus hominem in Paradiso viuere*: hæc tamen cæremonia non debebant idcirco esse Sacramenta, quia non contulissent gratiam internam aut externam ex opere operato; quod necessarium est ad rationem Sacramenti. Quod si in eo statu aliqui peccassent, satis fuisse remedium contritionis; nam pauci lapsi fuissent, & hi facilè respiciissent per gratiam præuenientè, suâ miseriâ & aliorum felicitate edocti.

ARTICVLVS III.

*Vtrum post peccatum ante Christum
debuerint esse Sacramenta?*

4 Respondeatur Affirmatiuè. Ratio est, Quia homo post peccatum non potuit saluari, nisi per fidem Christi: ergo debebat hanc fidem quibusdam cæremonijs externis protestari; quæ cæremonia dicuntur Sacramenta. Patet consequentia: Quia debebant colere Messiam futurum, & excitare eius desiderium & sanctificationis per ipsum conferendæ; denique eius fidem & cognitionem fouere: hoc enim totum auctori salutis est debitum.

Q V Æ S T I O L X I I .

De principali effectu Sacramentorum,
qui est Gratia.

In Sex Articulos diuisa.

ARTICVLVS I.

*Vtrum Sacramenta sint causa
Gratia?*

1
Error cõ-
munis hæ-
reticorum
nostri tem-
poris.

Respondeatur Affirmatiuè. Notandum est, Omnes Hæreticos huius temporis consentire, quod Sacramenta non conferant gratiam, sed sola fides: Sacramenta autem esse dumtaxat cæremonias quasdam, quibus fidem nostram coram Ecclesia profitemur: ita Swinglius & Bucerus. Vel symbola quedam bonorum operum; Exempli gratia, Baptismum esse signum afflictionum, quas Christiani debent perferre; & ob hunc finem dumtaxat Baptismum summi; ita Anabaptistæ. Vel esse signa, quæ significationes apprehendimus, dum applicantur Sacramenta: ita Lutherani. Vel denique esse signa & sigilla, quibus Deus testetur conscientijs nostris nos antea esse iustificatos per fidem vel nostrâ vel parentum: ita Calvinistæ. Vnde omnium Hæreticorum sententiâ, Sacramenta per se nihil confe-

runt, sed sola fides: ipsa autem sunt nudæ cæremonia, & arida signa, non minùs quàm cæremonia veteris Legis; quod olim tenuere Caiani apud Tertullianum, contra quos scripsit librum de Baptismo; & Armeni, teste Guidone, verbo Armeni.

Dico Primò, Sacramenta nouæ Legis non sunt causa primaria gratiæ nec efficiens, nec meritoria: primaria enim efficiens est solus Deus per diuinitatem; meritoria est Christus Dominus per humanitatem.

Dico Secundò, Certum tamen est de fide, omnia Sacramenta nouæ Legis per se & ex opere operato conferre gratiam sanctificantem non potentibus obicem.

Vbi nota, Sacramenta dici conferre gratiam ex opere operato, ob duas causas: Prima, Quia eam conferunt non quâ opus hominis, sed quâ opus Dei; id est, quatenus sunt opus à Deo institutum: vnde *Ex opere operato* idem est, ac si dicas, *Ex diuina institutione*: quomodo etiam actus internus, vt nuda fides, vel attritio conferret gratiam ex opere operato, si Deus decreuisset hominè per tales actus sanctificare. Secunda, Quia Sacramenta gratiam

ARTICVLVS IV.

*Vtrum post Christum debuerint esse
aliqua Sacramenta?*

Respondeatur, In lege noua debebant esse aliqua Sacramenta distincta à Sacramentis legis Veteris. Probatur Primò, Quia aliter debent præfigurari futura, aliter representari iam presentia vel exhibita. Atqui Sacramenta legis Veteris præfigurabant mysteria Christi futura, nostra autem debent representare iam exhibita: ergo debent esse distincta. Vide D. Augustinum lib. 19. contra Faustum c. 13. & 16. Secundò, Quia status nouæ legis est perfectior tum cognitione, tum gratia: ergo & eius Sacramenta debent esse perfectiora tum in significando, tum in efficiendo. Tertio, Sacramenta vetera tantummodò erant idonea ad pædagogiam infantium in fide: ergo inepta statui nouæ legis, qui est virilis. Quarto, Quia illa Sacramenta erant vmbra, figuræ, parabola instantis temporis, exemplaria cælestium, ad Hebræos 9: ergo debebant euanescere, veritate succedente, & alia institui quæ verè essent cælestia. Quintò, Quia homini difficillimum est disponere se ad gratiam, insistere rebus spiritualibus, & operibus supernaturalibus vitæ æternæ meritorijs: ergo necessarium fuit illi subuenire quibusdâ cæremonijs externis, quibus sine magno labore gratiam consequeretur; alioqui paucissimi saluati fuissent; quod non est consentaneum statui nouæ Legis, qui est status gratiæ & misericordiæ.

5
Affirmatur

gratiam conferunt, non ratione operis interni, vt fidei, vel deuotionis ministris, aut suscipientis, sed ratione operis externi: actus enim internus respectu operis externi est veluti opus operas, actus externus est opus operatum, quia procedit ab interno. Significantur itaque, hoc modo loquendi, Sacramenta conferre gratiam, non ex deuotione, fide, aut merito aliquo suscipientis vel ministri, sicut oratio, elcemosyna, ieiuniu, quae solum ex deuotione suscipientium sanctificant: sed ex ipso opere externo diuinitus instituto ad sanctificandum: quod D. Augustinus significat, cum ait; *Parvulum vi Sacramenti sanctificari*: lib. 1. de Peccatorum meritis & remiss. cap. 18. Item cum ait; *Sacramentum ipsum per seipsum in parvulis valere plurimum*: lib. 4. de Baptismo cap. 24. Vnde etiam si haec locutio *Ex opere operato* dumtaxat à quadringentesimo annis vsurpata fuerit, tamen Patres idem alijs verbis significarunt.

Aduerte tamen, non excludi fidem, deuotionem, penitentiam, similesque bonos motus in adultis; quia sunt dispositiones subiecti necessariae vt Sacramentum vim suam exercent. Sicut enim in rebus naturalibus, vt forma introducatur à generante, requiruntur certae dispositiones in subiecto; ita quoque vt Sacramenta producant in nobis illam diuinam formam, qua efficiuntur iusti & similes Deo, requiritur in adultis quaedam dispositio.

His positis. Probatum Propositio Primò, Quia haec veritas definita est in Concilio Tridentino sess. 7. can. 6. *Si quis dixerit Sacramenta nouae Legis non continere gratiam, quam significant; aut gratiam ipsam, non ponentibus obicem, non conferre, quasi signa tantum sint externa accepta per fidem gratiae aut iustitiae, Anathema sit.* Et Can. 8. *Si quis dixerit ipsa nouae Legis Sacramenta ex opere operato non conferre gratiam, sed solum fidem diuinae promissionis ad gratiam consequendam sufficere, Anathema sit.* Idem tanquam dogma Ecclesiae traditur à Concilio Florentino: *Nouae legis, inquit, sunt septem Sacramenta, quae multum differunt à Sacramentis antiquae Legis: haec enim non causabant gratiam, sed eam solum per passionem Christi dandam esse figurabant: nostra, & continent gratiam, & eam digne suscipientibus conferunt.* Eadem veritas constat ex Concil. Constantinopolitano primo, in cuius Symbolo habetur *Credimus vnum Baptisma in remissionem peccatorum.*

Probatum Secundò ex Scripturis de singulis Sacramentis. De Baptismo, Ioannis 3. vers. 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest videre regnum Dei: vbi regeneratio tribuitur Baptismo & Spiritui sancto, quia Spiritus sanctus in Baptismo regenerat.* Respondet Calvinus a quam accipi pro Spiritu sancto, hoc sensu, *Ex aqua, id est, Ex Spiritu sancto, qui Spiritus sanctus dicitur Aqua; quia irrigando fideles animas, vice aquae fungitur; sicut inquit, Matth. 3. v. 11. dicitur de Christo, Ille est qui baptizat in Spiritu s. & igne, vbi Ignis est ipsemet Spiritus sanctus.* Sed fallitur Calvinus, nam omnium consensu Ignis hic proprie accipitur: loquitur enim Ioannes de aduentu Spiritus sancti; qui in igne descendit super Apostolos. Deinde est contra omnes Patres, qui ex illo loco Ioannis 3. necessitatem baptismi colligunt. Tertio, Quia ineptissima esset ista locutio: quis enim sapiens ita loqueretur, *Baptizabit vos aqua & Spiritu sancto, id est, aqua, qua est Spiritus*

sanctus. Item *Baptizabit Spiritu sancto & igne, id est, Spiritu sancto, qui est ignis.* Vnde manifestum est Dominum loqui de vera aqua, eamque facere causam regenerationis. Quod confirmatur ad Titum 3. vers. 5. *Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus sancti: vbi Apostolus videtur alludere ad illa Christi verba, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto.* Similiter ad Ephesios 5. vers. 26. *Mundans eam, nempe Ecclesiam, lauacro aquae in verbo vitae.* vbi per lauacrum nos mundari à Deo aperte dicitur. Actorum 2. vers. 38. *Baptizetur vnusquisque vestrum in remissionem peccatorum.* 1. Petri 3. vers. 21. *Quod & vos nunc similis formae saluos facit baptisma, non carnis depositio sordium, id est, non quia sordes carnis abluunt, sed bona conscientiae interrogatio in Deum, id est, quia bonam Conscientiam erga Deum gignit, per quam cum fiducia tractamus cum Deo.*

Secundò, De Confirmatione. Actorum 8. & 19. Per manuum impositionem datur Spiritus sanctus.

Tertio, De Eucharistia. Ioannis 6. vers. 54. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam aeternam, id est, Ius ad vitam aeternam.*

Quarto, De Penitentia. Ioannis 20. vers. 23. *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis.*

Quinto, De extrema Vnctione. Iacobi 5. v. 16. *Si in peccatis fuerit, remittentur ei.*

Sexto, De Ordine. 2. ad Timòt. 1. vers. 6. *Admoneo te, vt resuscites gratiam Dei, quae est in te, per impositionem manuum mearum.*

De Matrimonio suo loco probabimus. Omitto Patrum sententias quas Haeretici non negant, sed dicunt eos hyperbolicè loqui.

Probatum Tertio Ratione: Sacramenta vetera praeter significationem operabantur iustificationem carnis, vt patet ad Hebr. 9: ergo nostra operantur iustificationem animae; quia ita se habent nostra ad conscientiam, sicut illa ad carnem. Vide Chrysol. homil. ad baptizandos tomo 5. Secundò, Quia per nostra Sacramenta dicitur *Induere Christum, commori Christo, accipere remissionem peccatorum, regenerari, renasci, saluari, accipere vitam aeternam,* vt patet ex varijs Scripturae locis; quae tamen nunquam tribuuntur Sacramentis veteribus: ergo non sunt nuda signa, sed efficiunt quod significant; alioqui dici posset etiam Iudaeos per suas caeremonias fuisse iustificatos; quod est aperte contra Apostolum ad Hebraeos 9. Tertio, Quia parvuli per totam Ecclesiam baptizantur, & in illis baptismus ipse *Per se valet plurimu,* vt inquit August. lib. 4. de Baptismo cap. 24. & tamen non habent fidem parvuli: ergo Baptismus non habet suam efficaciam per fidem. Quòd autem Lutherani dicunt in parvulis accelerari usum rationis, nimis ridiculum est.

DVBIVM I.

Utrum Sacramenta aliquando conferant primam gratiam iustificationis?

Quidam Doctores negant in adultis Sacramenta posse conferre primam gratiam; quia existimant in eis semper requiri veram contritionem, nempe quae procedit ex dilectione Dei super omnia, qua posita statim datur gratia iustificationis, etiam si ipsa absit Sacramentum.

Bbb

Sed

Non excluditur fides &c. in suscipiente Sacramenta.

3. Probatum ex Concilijs.

2. Ex Scripturis, de singulis Sacramentis.

Soluitur obiectio Caluini de Baptismo.

4. Ratione.

5. Sententia negans.

Reijcitur.

Sed Dico Primò, Hæc sententia non est probabilis. Probat; Quia Baptismus, & Pœnitentia sunt instituta ad tollendum peccatum mortiferum, & quasi ad viuificandû mortuum: ergo aliquando debent tollere peccatû mortiferum, & consequenter conferre primam iustificationem; alioquin nunquam haberent effectum primarium, ad quem sunt instituta. Dices, Conferunt remissione peccati in voto, cum quis iustificatur per contritionem antecedentem. Contrà; hoc non sufficit, quia dum quis iustificatur per contritionem cum voto Sacramenti, ipsum Sacramentum nihil confert ex opere operato, sed sola contritio iuxta suam mensuram; ac proinde Sacramentum ex opere operato nunquam conferret primarium suum effectum, sed semper cum supponet. Hinc etiam fiet, ut remissio peccatorum non sit facta facilius per Sacramenta, quàm erat olim in lege veteri: quod est aperte contra Scripturas.

6
Omnia Sacramenta possunt conferre primam gratiam iustificationis.

Dico Secundò, Etsi non omnia Sacramenta sint instituta, ut conferant primam iustificationem; tamen omnia in euentu possunt eam conferre. Prior pars patet de Confirmatione, Eucharistia, Ordine, Matrimonio: hæc enim postulant, ut suscipiens non sit in peccato mortifero, vel saltem ut bona fide se putet non esse; unde dicuntur Sacramenta viuentium. Altera pars est D. Thomæ passim, & communior sententia Doctorum. Ratio est, Quia omnia Sacramenta vi sua conferunt aliquem gradû gratiæ: ergo si subiectû habeat eam dispositionem, per quam infusionis gratiæ est capax, & aliunde non obijciat actuale impedimentum, semper illum conferent. Atqui homo per attritionem est capax infusionis gratiæ, ut patet in Baptismo; & cum bona fide putet se habere veram contritionem, non ponit actuale impedimentum: ergo omne Sacramentum tunc confert primam gratiâ iustificationis. Confirmatur Primò, Quia non requiritur maior efficacia ad infusionem primæ gratiæ iustificantis, quàm ad augmentum: ergo quod per se confert augmentum, etiâ poterit conferre primam gratiam, si ex parte subiecti non sit repugnantia. Confirmatur Secundò, Quia sicut Sacramenta instituta ad primam gratiam cõferendam, tribuunt augmentum, si primam inueniant collatam; ut patet cum quis accedit ad Sacramentum Pœnitentiæ cum vera contritione: ita Sacramenta, instituta primariò ad augmentum, conferent primam gratiam, si eam non inueniant. Dicuntur

7
Et dicuntur per accidens eam conferre.

autem tunc Per accidens conferre primam gratiam, quia primariò instituta sunt ad augmentum, ita ut ad hoc solùm ex intentione possint adhiberi. Voluit tamen Dominus, ut si adhiberentur bona fide ad augmentum in subiecto vacuo, habete tamen dispositionem non repugnantem, tunc etiam primam conferrent præter primariam & directam intentionem suscipientis.

DVBIVM II.

Quando Sacramenta conferant gratiam?

7
Suppono; Sacramenta non conferre gratiam ex opere operato ante realem susceptionem; alioqui conferrent etiam characterem, & cum attritione sola iustificaret. Ratio est, Quia instituta sunt, ut suo vsu externo sanctificent: hoc enim est Ex opere operato sanctificare. Et colligitur Ioannis 6.

v. 54. Qui manducat meam carnem, habet vitam æternam. Quil sit, Baptismus vel Pœnitentiam in voto dare gratiam.
Et Marc. 16. v. 16. Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Nec obstat, quod Sacramenta Baptismi & Pœnitentiæ dicuntur in voto conferre gratiam: sensus enim est, contritionem non conferre gratiam sine voto expresso vel implicito Baptismi vel Pœnitentiæ: tota tamen gratia datur ratione dignitatis & perfectionis illius contritionis; non secus ac in lege veteri. Neque tunc Sacramentum aliquid confert, nisi quatenus obiectiue potest facere actum internum nobiliorem. Dicitur tamen in voto conferre gratiam, quia votum Sacramenti ex præcepto diuino positum an nexum est contritioni. Similiter non obstat, quod Doctores dicunt effectum Sacramenti interdum recipi per Sacramenti votum; quod etiam insinuat Concil. Trident. sess. 13. c. 3. solùm enim volunt talem gratiâ conferri, qualis Sacramento confer tur; quæ gratia dicitur effectus Sacramenti, non relatione effectûs, sed similitudine nature: sicut dicimus effectum ignis etiam produci à sole. Hoc posito: & omisissis varijs sententijs:

8
Dico, Sacramentum cõferre gratiam in primo instanti, quo vltima syllaba formulæ est prolata, dum illa adhuc sonat & sensibilis est. Ratio est, Quia tunc primùm significatio est perfecta, & ipsum Sacramentû essentialiter completum; etiâ si illa syllaba solû per vnum instans sonaret. Quòd autem detur tale instans; Probat; Quia sonus non est motus, sed qualitas quædam orta ex collisione duorum corporum; quæ collisio terminatur in instati, & in eodem instanti videtur esse sonus. Quòd si dicas, Sonum non esse in eodem instanti, in quo terminatur collisio, eò quòd motu aëris debeat diffundi; nihilominus fatendum est dari primùm instans, in quo sufficienter est diffusus, ut sit sensibilis; & in hoc gratia confertur. Nec obstat, quòd iste sonus postea per aliquod tempus duret; quia id per accidens est Sacramento; sicut per accidens est quòd aqua magnam vel paruum corporis partem tangat; datur enim aliquis minimus contactus necessarius ad rationem Sacramenti. Aduerte tamen; Si ablutio, vel vinctio sequatur vltimam syllabam formæ, qua significatio completur, gratiam conferri in instanti contactus sufficientis materiæ. Ratio est, Quia tunc primùm Sacramentum completur: vniuersaliter enim verum est gratiam conferri in primo instanti completionis Sacramenti.

ARTICVLVS II.

Vtrum Gratia Sacramentalis aliquid addat super gratiam virtutum & donorum?

9
Respondetur, Addere quoddam diuinum auxilium ad consequendum Sacramenti finem. Notandum est; Quosdam existimare, Sacramenta conferre nouos quosdam habitus distinctos à virtutibus & donis Spiritus sancti, per quos instarentur in nobis varij defectus peccatorum. Sed est contra communem sententiam Doctorum. Vnde

Dico Primò, Per Sacramenta non producuntur in nobis aliqui habitus gratiarum distincti à gratia habituali & virtutibus seu donis: excipio tamen

Per Sacramenta non producuntur noni habitus à gratia & donis Spiritus distincti.

tamen Characterem, de quo modò non est sermo. Est communis præsentia Doctòrum præter Paludanum dist. 2. quaest. 3. Probatùr Primò, Quia fortassis non est possibile aliquod donum habituale gratum faciens distinctum ab habitibus gratiæ & virtutum. Secundò, Quia gratia cum annexis virtutibus abundè disponit animam & eius potentias ad omnes functiones Christianæ vitæ, & instaurat defectus potentiarum: ergo non requiritur alia interior dispositio, sed sufficit auxilium speciale, quo ad has functiones vires animæ excitentur & adiuuentur. Dices; Actiones Sacramentales sunt distinctæ ab actionibus virtutum, quia non poterant obiri à iustis veteris testamenti, etsi omnibus virtutibus instructis. Respondeo: Omnes functiones Sacramentales pertinent ad virtutes ordinarias, scilicet ad virtutem Religionis, Iustitiæ, Charitatis. Quòd autem iusti veteris testamenti eas obire nequiverint, est propter opus externum, quod non habet rationem Sacramenti, aut effectum, nisi ex institutione & singulari operatione diuina.

10 Quid addat gratia Sacramentalis supra habitus gratiæ & virtutum in singulis Sacramentis.

Dico Secundò, Gratia Sacramentalis supra habitum gratiæ & virtutum, addit quandam peculiarem ordinationem Dei ad consequendum proprium effectum Sacramenti, & præterea auxilium speciale ad eundem finem. Ita D. Thomas cum Caietano hoc loco, & reliqui Doctores dist. 1. qui in hoc omnes conueniunt.

Explicatur in singulis Sacramentis. Gratia Baptismi nihil est aliud quàm habitus gratiæ & virtutum, quatenus ordinatur ad primam sanctificationem in vita: & proinde ad regenerationem spiritualem, seu ad primum esse spirituale hominis; quod quia perfectò modo confertur in lege noua Euangelica, tollitur non solum omnis culpa mortifera & venialis, sed etiam omnis reatus pænæ. Quòd si contingat hominem antea esse iustificatum per contritionem & charitatem, id per accidens est; nam Baptismus ex sua primaria institutione respicit hunc effectum: vnde quando sine Baptismo quis iustificatur, non tollitur omnis reatus. Addit præterea Baptismus auxilia quaedam specialia ad seruandam vitæ nouitatem, quia est diuina legis professio, sicut Circumcisio erat professio legis veteris: & ad alia Sacramenta ritè suscipienda; quia est ianua Sacramentorum.

Gratia Confirmationis, Est habituale augmentum gratiæ & virtutum, ordinatum ad constantem retinendam fidem, eiusque professionem; & auxilium speciale ad eundem effectum.

Gratia propria Eucharistiæ, Est habituale augmentum gratiæ & virtutum, quatenus ordinatur ad actus charitatis, & deuotionis, & spiritualis consolationis; præterea auxilium speciale ad eundem finem.

Pœnitentiæ gratia, Est habitus gratiæ & virtutum, quatenus ordinatur ad primam sanctificationem post lapsum à baptismo, seu ad resurgendum à peccato post baptismum commissò: vnde non datur per modum regenerationis, sed spiritalis curationis à morbo lethali: Præterea, dantur auxilia quaedam ad efficacius dolendum de peccatis, vitam emendandam, & satisfactionem præstandam.

In extrema Vnctione datur gratiæ & virtutum habitus, ad reliquias peccatorum abstergendas, ad animi alacritatem, & ad robur contra tentationes

in extrema illa lucta: præterea auxilium speciale ad eundem finem.

In Ordine datur augmentum habituum, & auxilium speciale ad sacrum ministerium.

In Matrimonio, Ad mutuum amorem coniugum, ad fidem coniugalem, proliisque educationem.

Ex his patet propositio: Quia cum Sacramenta ordinentur ad varios effectus, (frustrà enim alioqui esset ista varietas) necesse est dona habitualia, quæ per illa producuntur, ad illos effectus ordinari: Et quia habitualia dona non sufficiunt, addunt etiam diuersa auxilia specialia ad eosdem fines, quæ consistunt in actuali motione Spiritus sancti. Quod confirmatur, Quia cum omnia Sacramenta conferant primariò gratiam, & consequenter dona habitualia annexa (vt colligitur ex Concil. Tridentino sess. 7. de Sacramentis in genere can. 6. 7. 8. vbi definit *Omnia Sacramenta conferre & continere gratiam*; loquitur autem de gratia iustificationis, vt patet can. 4. quæ gratia iustificationis continet habitum gratiæ & virtutum annexarum, vt colligitur sess. 6. cap. 7.) non possent commodè ad diuersas functiones & effectus referri, nisi conferrent diuersa auxilia specialia: Nam hæc sunt quibus magis ad hoc opus, quàm ad illud inclinamur.

Dices Primò, Sacramenta conferunt suos effectus, dum applicantur; sed ista auxilia specialia non dantur tunc, sed postea quando opus est, & Deo videtur: ergo non sunt effectus Sacramenti.

Respondeo; Quando Sacramentum suscipitur, dantur ista auxilia in actu primo; in actu verò secundo, dantur suo tempore. Dicuntur autem in actu primo dari, quia incipiunt adesse homini quasi per modum habitus: Deus enim singulari modo assitit paratus dare auxilium ad consequendum & retinendum Sacramenti finem pro loco & tempore; ita vt quodammodò in hominis potestate sit habere illud in actu secundo: sicut virtus miraculorum, & donum Prophetiæ adest Sanctis in actu primo, etiam dum non prophetant, aut miracula faciunt.

Dices Secundò, Ipsi habitibus debitum est per se auxilium speciale necessarium ad operandum; sicut omni rei & virtuti creatæ debitum est lege ordinaria auxilium necessarium ad eius functionem: ergo hoc auxilium speciale non datur ratione Sacramentorum, sed ratione habituum quæ per Sacramenta dantur.

Respondeo; Auxilium speciale debitum ipsis habitibus per se consideratis, est valdè exiguum; & fortè non est aliud quàm auxilium concomitans, seu diuina cooperatio. Vnde est omnino insufficientis & ad illos habitus in tam fragili subiecto conseruandos, & ad functiones illorum saltem per longum tempus obeundas; vt docet D. August. de Corrupt. & gratia c. 12. vnde oportebat, vt daretur maius auxilium, quàm ipsis habitibus per se sit debitum, scilicet auxilium præueniens, quod hominem excitet & corroboret; & hoc auxilium datur propter Sacramenta, per quæ Christi merita ad varios effectus nobis applicantur, quæ sunt causa meritoria omnium illorum auxiliorum.

II Explicatur Ratione.

Quando & quomodo dantur specialia auxilia per Sacramenta.

Solutio notanda.

ARTICVLVS III.

Virum Sacramenta noua Legis
contineant gratiam?

12 **R**espondetur, Continent gratiam tanquam signa, & causæ gratiæ.

Notandum est, hanc propositionem, *Sacramenta continent gratiam*, esse de fide. Est definita in Concilio Florentino, & expressè in Tridentino sess. 7. can. 6. Significat autem Sacramenta non esse nuda, & arida signa, sed fecunda, vt quæ in seipsis gratiam tanquam causæ instrumentales contineant. Cum enim contineant Christi merita, necessariò etiam continent gratiam illis meritis debitam. Ratione huius continentiæ dicuntur *Vasa gratiæ* phrasi Scripturæ, quæ instrumenta vocat *Vasa*; vt *Vasa mortis* Psalmo 7. id est, instrumenta, quibus Deus mortem infert: Psalmo 70. *Vasa Psalmi*, id est, Psalteria: Iudith 16. *Vasa bellica*, id est, gladij & quæuis alia instrumenta. Vel dicuntur *Vasa gratiæ*, quia sicut pixis vnguentaria non habet à se medicamentum quo sanet, sed à medico; ita Sacramenta non sua virtute sanant, sed virtute medicamenti impositi, id est, sanguinis & meritorum Christi, quod medicamentum Christus medicus in eis posuit.

Sacramenta dicuntur vasa Gratia.

Hinc patet Calumnia hæreticorum, qui hunc modum loquendi traducunt, tanquam velimus ipsam gratiam reipsa esse in Sacramentis, sicut liquor est in vase. Ita Caluinus lib. 4. Institut. dist. 14. §. 17.

ARTICVLVS IV.

Utrum in Sacramentis sit aliqua
virtus Gratia causatiua?

13 **Q**uidam existimant in Sacramentis esse aliquam vim supernaturalem creatam, quæ gratiæ, vel certè dispositionis ad gratiam, sit effectrix. Sed hæc sententia passim ab omnibus rejicitur: tum quia non videtur talis vis creata possibile, præsertim quæ possit inharere sono verborum; tum quia nulla est dispositio, ad quam necessariò sequatur gratia, præter contritionem vel dilectionem Dei super omnia, quæ sunt actus vitales; vnde nõ possunt à causa externa immitti. Omitto alia. Vide quæ dicta sunt supra in materia de Incarnat. quæst. 13. art. 2. dub. 1. 2. & 3. & Durandum dist. 1. quæst. 4. qui optimè hanc sententiam refutat.

14 Potentia obedientia.

Alij censent non dari Sacramentis vim aliquam extrinsecus; sed ipsam materiam & formam, v. g. ablutionem externam, & sonum verborum habere imò esse potentiam obedientialem actiuam ad producendam gratiam, & quiduis aliud, Deo singulari modo concurrente & cooperante.

Sed hæc sententia est noua, & ex parte refutata supra qu. 13. estque contra communem Doctorum veterum, & etiam recentiorum sententiam.

Refutatur Rationibus.

Præter rationes supra allatas, probatur alijs & proprijs. Primò, Actio Sacramentorum est actio signorum; id enim efficiunt Sacramenta, quod significant: vnde etiam fit, vt non efficiant, nisi completa significatione. Atqui actio signorum

Ratio.

non est per modum potentia actiua realiter influentis, sed per modum causæ moralis, scilicet mediante intellectu & voluntate eius, qui illa signa instituit: vt patet in illis signis, quibus conferuntur dignitates, dominia, possessiones; item in signis Magicis. Ergo impertinens, & aliena à ratione Sacramenti est illa actio per sonum materiale verborum; nam hæc actio non conuenit sono, quatenus est significatiuus, sed sono quatenus est sonus quidam moralis. Confirmatur ex D. August. tractatu 80. in Ioannem, vbi ait verbum Sacramentale operari, non quia dicitur, id est, non sono externo, sed quia creditur, id est, per rem significatam.

Secundò, Actio Sacramenti debet fieri per totum Sacramentum, scilicet per formam verborum, & materiam; atqui illorum sententia solum fit per sonum vltima syllaba; vel per indiuisibile terminu vltimæ soni, qui non est de substantia Sacramenti: ablutio autem & vnctio nunquã concurrunt iuxta illos, nisi simul in eodem instanti compleatur cum forma verborum; quod nunquam vel rarissimè contingit: ergo ille modus operandi nõ est Sacramentalis. Respondent, Actionem per totum Sacramentũ censerì fieri, quia fit per vltimum terminum, vt habet ordinem ad omnia antecedentia. Sed contra; Hoc nihil est aliud, quam totum Sacramentũ facere causam moralem, præter vltimum terminum, qui non est Sacramentũ, nec pars Sacramenti; iuxta illorum sententiã; sicut terminus motus non est pars motus: vnde frustra attribuitur illi actio propria & influxus realis.

Tertiò, Id quod agit per influxum physicum, debet formaliter esse quid physicum & reale, totũ simul existens, & præsens subiecto in quod agit. At Sacramentũ formaliter est quid morale pendens ex lege diuina & institutione extrinseca, cuius materia & forma tum in seipsis fluxa sunt, tum inter se possunt etiam tempore distare; vt patet tum in cæteris, tum in Pœnitentiã & Matrimonio: & habent effectum in rem distantissimam; vt patet in contractu Matrimonij, & fortè etiam in Sacramento Pœnitentiæ; quæ omnia sunt signa non habere influxum physicum.

Quartò, Sacramenta sunt instituta, vt per ea applicetur nobis Christi merita; quæ, nisi sic applicentur, effectum in nobis non habent, scilicet remissionem peccatorum & iustificationem: vnde Christi merita dicuntur operari in Sacramentis & per Sacramenta, quia ex diuina ordinatione merita ijs annexa nobis applicantur; sicut calor impressus aquæ applicatur nobis per aquam, & est id quod in aqua & per aquam operatur in nobis. Atqui merita Christi non sunt causa gratiæ influxu physico, sed morali; sicut merita nostra non sunt causa augmenti gratiæ vel gloriæ influxu physico: ergo neque Sacramenta, quæ solum operantur quatenus hæc merita applicant. Confirmatur: Quia alioqui Sacramenta perfectiori modo nos sanctificarent, quã Christi merita & sacratissima Passio. Quod autem quidam dicunt, quod Christi merita, etiamsi præterita sint, diuinitus possunt assumi vt instrumenta physica, quia aliquando realem existentiam habuerunt, passim rejicitur tanquam contradictionem implicans. Nam vt aliquid realiter habeat influxum, debet habere esse reale; hoc enim omnibus supponitur; alioqui aliquid posset seipsum in esse primo producere.

Quintò,

7. Ratio.

Quintò, Sacramenta sæpè conferunt suos effectus, postquã deserint esse: vt patet cum quis baptizatus est in proposito peccati mortalis, qui gratiam baptismi postea accipit, quando de hoc peccato dolebit: quod est signum causalitatem Sacramentorum nõ esse per realem influxum ipsorum. Similiter auxilium speciale est etiam effectus Sacramentorum, quod tamen non confertur totum dum Sacramentum suscipitur, sed postea suis temporibus.

6. Ratio.

Sextò, Sacramenta dicuntur esse instrumenta humanitatis Christi; atqui nõ possunt esse instrumenta physica, quia potentia obediẽtialis nulli creature est subiecta; non enim potest vna res creata alterã effectiue eleuare ad productionẽ effectus supernaturalis, quia non potest ei concursum supernaturalẽ supplere; hic enim concursus est causa principalis supplens id quod instrumento deest.

15

Respondeo igitur, Probabilius videri Sacramenta non habere virtutem aliquam creatam, qua gratiam conferant; nec ipsam actionem materialẽ, aut sonum verborum habere. Influxum realem in effectum Sacramenti: sed duplicem in Sacramentis esse virtutẽ gratiã productiua. Prior est moralis, scilicet Christi meritum, quod ipse singulis Sacramentis attribuit, vt per ea nobis applicetur. Sunt enim Sacramenta veluti vasa quedã plena Christi sanguine & merito, cuius virtute nos sanctificant; vnde non sunt nuda signa, ad quorum præsentiam Deus sanctificet, sed simul representant, & reipsa exhibent ipsũ pretiũ: vnde ab huiusmodi signis differunt, sicut bursa auro plena à Chyrographo; & sicut Chyrographum cum Hypotheca à Chyrographo nudo. Altera est virtus Dei increata intimè præfens Sacramentis, quod in ipsis, & per ipsa operatur. Nec obstat quod hæc virtus sit in omnibus rebus: quia non est in omnibus determinata ad conferendã gratiam, sed in solis Sacramentis: vnde in cæteris se habet, ac si in eis non esset in Sacramentis autem se habet, tanquam in illis verè & propriè existens, sicut propria illorum virtus. Hoc videtur significare D. Augustinus, cum ait Tract. 80. in Ioan. Vnde tanta virtus aque, vt corpus tangat, & cor abluat, nisi faciente verbo, non quia dicitur, sed quia creditur? nam & in ipso verbo aliud est somnus transiens, aliud est virtus manens. Hæc virtus manens non videtur alia, nisi virtus diuina, vel certè virtus meritorum Christi. Nec obstat, quod hanc potius assignet verbo, quam elemento; quia non operatur hæc virtus, nisi verbo accedente ad elementum, fiat Sacramentum, vt ipse ait.

Sacramenta causant gratiam, moraliter per meritum Christi, physice per virtutem diuinam assistentem.

August.

Confirmatur ex Patribus, Cyrill.

Chrysol.

Hieron.

August.

Idem Confirmatur ex alijs Patribus; Cyrillo Ierosolymitano Catechesi 3. Illuminatorum, Aqua, inquit, simplex, per inuocationem Trinitatis virtute accepta sanctitatem consequitur; quod non potest intelligi de virtute creata, nec de potentia obediẽtiali, quæ semper adest; sed de virtute diuina, vel meritis Christi. Chryostomus homilia 35. in Ioannem ait, Baptismum esse plenum potestatis & gratiæ, & purgare peccata. Hieronymus Dialogo contra Luciferianos, Neque est aqua, inquit, qua lauat animam, sed prius ipsa lauatur à Spiritu S. vt alios lauare spiritaliter possit, scilicet dum virtutem ex Christi meritis concipit. D. August. tum alibi, tum lib. 19. contra Faustum c. 17. Aqua & omnis illa actio corporalis qua agitur, tum cum baptizamus, fit & transit; virtus tamen, qua per ipsa opera operatur, iugiter manet, & donum spirituale æternum est: vbi

videtur loqui de virtute meritorum Christi. Cyrillus Alexandrinus lib. 2. in Ioan. cap. 42. Quam admodum viribus ignis aqua immensus calefactus, non aliter vrit, quam ipse ignis; sic Spiritus sancti operatione, aqua, qua baptizati corpus aspergitur, reformatur ad diuinam virtutẽ & potentiam. D. Leo sermone 4. de Natiuitate; Eodem Spiritu sancto repleti fontem baptismatis, vt ex eo homo regeneretur, qui repleuit vtrumque Virginis, vt Christus conciperetur. Beda in 3. c. Lucæ; Aquam ex contactu carnis Christi vim regenerationis accepisse.

Cyrillus Alex.

Leo.

Beda.

16

Sed contra. Obijcitur Primò, Si Sacramenta non conferunt per se influxum aliquem realem in gratiam, sed solus Deus: ergo non propriè dicuntur sanctificare, mundare, viuificare, sicut Patres loquuntur; nequẽ causare, conferre gratiam, vt Concil. Tridentinum & Florentinum loquuntur: erunt enim duntaxat conditiones sine quibus non iustificamur, vt vult Durandus.

Respondeo Negando Consequentiam; Quia etiam Christi meritum, eiusque sanctissima Passio nos sanctificat, mundat, lauat, gratiam confert; & tamen non habet influxum physicum. Similiter Chyrographum est causa solutionis; pacta sunt causæ multarum actionum; & tamen sine influxu physico: nam causa moralis, & causa suo modo applicans principale agens, verè & propriè dicuntur causæ. Sacramenta igitur rectè dicuntur causare gratiam, & sanctificare, quia tanquam causæ morales efficaciter nobis applicant Christi merita; ac proinde mouent Deum, vt gratiam conferat, idque infallibili lege, & absque vlla mora. Item applicant diuinam virtutem intimè præsentem ad causandum, perinde ac si in eis esset virtus creata per se subsistens quam applicarent. Hoc tamen totum pendet ex pacto & immutabili ordinatione Dei vbique præsentis; qui, vt est in vna re, potest se determinare ad aliquid operandum in homine, quod non facit: vt est in altera.

Verè & propriè gratiam causant

Obijcitur Secundò, Patres dicunt esse valdè mirabile, quod Deus per infimas creaturas nostram salutem operetur. Insinuant igitur res illas infimas realem influxum habere; alioqui non esset mirabile.

Saluantur locutiones SS. PP.

Respondeo, Patres solum intendunt id quod fides docet, scilicet nos per Sacramenta saluari, abstrahendo à modo quo hoc fit. Verè enim mirabile est Deum nostram salutem ita rebus infimis alligasse, vt sine illis salui esse nequeamus, per illas statim saluemur: cuius exemplum manifestissimum est in parvulis moribundis. Dicimur autem per illa saluari, non quod virtus diuina per illa diffundi debeat; aut quod proprium influxum habeant sub Deo; sed quia necessariò debent interuenire, vt Deus gratiam conferat. Ratio est, Quia Deus non statuit nos iustificare, nisi propter Christi merita nobis applicata: quæ applicatio fit per Sacramenta, & ita per Sacramenta nos saluat.

Excellentia Sacramentorum in quo consistat.

Obijcitur Tertio, Pertinet ad maiorem excellentiam nostrorum Sacramentorum, & maiorem commendationem diuinæ potentis, si dicantur physice influere: ergo hoc est dicendum.

Respondeo, Excellentia Sacramentorum non est æstimanda ex physica aliqua seu reali perfectione, sed morali: summa autem excellentia moralis est, quod contineant pretium nostræ salutis;

id est, Christi sanctissima merita, eiusque veluti sanguinem pro nobis effusum; & hæc nobis efficaciter applicent nostraque efficiant; & sic infallibili lege sanctificent. Adde, eos, qui ponunt hanc causalitatem physicam, nihil addere ipsis Sacramentis; nec ullam dare tenuem formalitatem, nisi fortè relationem quamdam resultantem ex actione; quæ relatio, si est, parvi est momenti: nam est posterior ratione Sacramenti, cum per accidens resultet ex actione.

ARTICVLVS V.

Vtrum Sacramenta noua legis habeant virtutem ex Christi Passione?

Respondetur Affirmatiuè. Est fide tenenda. Patet ex dictis supra de Christi merito: vbi ostensum est remissionem peccatorum & iustificationem esse ex Christi meritis: atqui hæc conferuntur per Sacramenta: ergo. Vide Concil. Trident. sess. 6. cap. 3. & 7. In huius signum ex latere Domini fluxit aqua & sanguis, quæ sunt symbola Baptismi & Eucharistiae; nempe præcipuorum Sacramentorum. Vnde Patres passim docent ex Christi latere fluxisse Sacramenta. Ita

D. Augustinus lib. 15. de Ciuitate cap. 26. Chryso-
stomus homilia 84. in Ioannem, & alij.

Notandum est circa rationem, qua D. Thomas probat hanc veritatem: *Sacramentum (inquit) est instrumentum diuinitatis separatam, humanitas autem coniunctum: atqui virtus ab instrumento coniuncto descendit ad instrumentum separatam: Sicuti ab anima per manus descendit vis in baculum, gladium &c. ergo omnis virtus salutifera Sacramentorum descendit à diuinitate per humanitatem Christi in ipsa Sacramenta. Quæ ratio est valde bona, si intelligatur de virtute & causalitate morali, vt explicauimus: nam humanitas Christi est causa meritoria nostræ iustificationis, quæ merita nobis applicantur per Sacramenta: vnde Sacramenta sunt instrumenta humanitatis Christi, quatenus humanitas per ipsa nobis applicat sua merita: sicut humanitas est instrumentum diuinitatis, quatenus diuinitas nos per carnem assumptam sibi reconciliauit.*

ARTICVLVS VI.

Vtrum Sacramenta veteris Legis gratiam causarint?

De quo vide D. Thomam, & infra q. 70.

QVÆSTIO LXIII.

De effectu Sacramentorum, qui est Character.

In Sex Articulis diuisa.

ARTICVLVS I. & VI.

Vtrum Sacramenta imprimant Characterem; & quam ex illis?

Heretici nostri temporis negant, & rident Characterem, sicuti Ioannes Wicleff l. 4. sui Trialogi, cõtra quem agit Thomas Waldensis tomo 2. c. 109. & 110.

Respondeo & Dico Primò, Fide tenendum est, quibusdam Sacramentis imprimi quoddam signum spirituale & indelebile animis nostris, distinctum à gratia gratum faciente, & ab externo Sacramento, quod rectè dicitur Character.

Probatur Primò, Nam hæc veritas definita est ab Innocentio III. Capitulo Maiores, de Baptismo & eius effectu: & traditur à Concilio Florentino in instructione Armenorum, tamquam doctrina Ecclesiæ: *Inter Sacramenta tria sunt, Baptismus, Confirmatio, & Ordo, quæ Characterem, id est, spirituale quoddam signum à ceteris distinctum imprimunt in anima indelebiter. Et Concilio Tridentino sess. 7. can. 9. Si quis dixerit in tribus Sacramentis, scilicet Baptismo, Confirmatione, & Ordine, non imprimi characterem in anima, id est, signum spirituale & indebile, vnde ea reiterari non possint, Anathema sit.*

Probatur Secundò ex Scripturis; 2. ad Corinthios 1. vers. 22. *Qui vixit nos Deus, qui & signauit nos, & dedit pignus spiritus in cordibus nostris: hic cum vnctio ad gratiã pertineat, necesse est signa-*

tionem seu sigillationem ad Characterem pertinere. Et confirmatur ad Ephesios 4. v. 30. *Nolite contristare spiritum sanctum Dei, in quo signati estis in die redemptionis; Græcè est, sigillati.*

Probatur Tertiò ex Patribus; & potissimum ex S. Augustino, qui clariùs cæteris hanc veritatem docet lib. 6. de Baptismo contra Donatistas cap. 1. *Ouem, quæ foris errabat, & foris recipiebat Dominicum Characterem, redeuntem corrigimus; sed Characterem non improbamus Dominicum in ea, quem Characterem multi lupi multis lupis insigunt: vbi Character distinguitur à gratia, quæ non insigunt lupis; & ab ipso Sacramento externo, quia hoc in se non insigunt, sed statim transit. Et lib. 2. contra Epistolâ Parmeniani cap. 13. ait, Sanctitatem Sacramentorum etiam in peruersis hominibus, siue intus, siue foris, impollutam & inuolabilem permanere. Quod non potest intelligi de gratia; neque etiam de externo Sacramento, quia hoc non permanet, sed necessariò intelligitur de Characterem, quem Characterem vocat Sacramenti sanctitatem, quia per illum diuino cultui dedicamur, & à Sacramento efficitur. Ibidem. An (inquit) minus inhereant Christiana Sacramenta, quam corporalis hæc nota? (scilicet nota militaris.) Et lib. 1. de Baptismo cap. 1. ait, Baptismus & Ordinem nunquam amitti, sed vtrumque in malis permanere, scilicet secundum suum effectum, qui est Character. Ibidem ait malos semper gerere sacramentum suæ ordinationis. Lib. 2. contra Epist. Parmeniani cap. 13. dicit Ordinem & Baptismus non posse iterari, quia vtrū-*

Augustin.

Per quodam Sacramenta imprimi Characterem, est de Fide.